

Vruchtbaarheid en produktie belangrijkste afvoerreden

E.A.A. Smolder-s (sectie management en diergezondheid)

Van mei 1988 t/m april 1993 werden op de 9 melkveebedrijven voor het praktijkonderzoek ruim 1300 koeien afgevoerd. Een deel van deze koeien (6,5% van totaal) werd gedwongen afgevoerd voor noodslachting of was dood. Het merendeel van de afvoer gebeurt omdat de verwachtingen van het betreffende dier kleiner zijn dan die van de vervangende vaarzen. De belangrijkste reden die daarvoor door de veehouder worden opgegeven zijn vruchtbaarheidsproblemen (28,5%) en produktie (26,5%). Vaak is een combinatie van redenen de oorzaak van opruimen van melkvee waarbij de produktie een grote rol speelt. Het is economisch verantwoord een hoogproductief dier langer de kans te geven dan een minder productief dier.

In het managementsysteem op de proefbedrijven kan slechts één reden opgegeven worden voor de afvoer van melkvee. Wat daarbij uiteindelijk genoteerd wordt hangt af van de voorkeur en het inzicht van de veehouder. Van de in de periode mei 1988 t/m april 1993 gemiddeld aanwezige 775 koeien per jaar (3775 koejaren) zijn 1313 koeien afgevoerd. Gemiddeld komt dat neer op ca. 34% per jaar. Vanwege het onderzoek worden koeien soms langer aangehouden en zal er soms iets meer jongvee worden aangehouden dan op de gemiddelde praktijkbedrijven het geval is.

Van de koeien die zijn opgeruimd, zijn in tabel 1 de percentages per afvoerreden opgenomen per bedrijf en totaal. Van de wegens vruchtbaarheid opgeruimde dieren is het niet drachtig worden de hoofdoorzaak. Verwerpen en problemen rond het afkalven vormen gemiddeld 3 - 4 % van de afvoer. Onvoldoende produktie is met 24% van de totale afvoer de hoofdoorzaak van afgevoerde dieren. Melkbaarheid, geregistreerd in diversen is bij gemiddeld 2% de reden van afvoer. In tabel 1 zijn die dieren onder produktie meegenomen. Uitergebreken zijn verdeeld over uivorm, speen-

Van de totale veestapel bedroeg de afvoer van koeien ongeveer 34% per jaar.

Tabel 1 Afgevoerde melkkoeien in procenten van totaal naar reden van afvoer in de periode mei 1984/m april 1993

	Waiboerhoeve				Aver Heino	Bosma Zaithe	Cranendonck	De Vlierd	Zegveld	Totaal
	1	2	3	4						
Aantal	86	184	198	105	149	180	188	104	119	1313
Gem. leeftijd	4,01	4,01	4,01	3,10	3,10	4,04	4,00	4,00	4,02	
Leeftijd afvoer	4,11	5,03	5,02	4,09	4,08	4,10	4,09	5,03	5,04	5,00
Afvoerredenen (%)										
Vruchtbaarheid	35	24	26	19	29	39	25	36	13	28,5
Productie	36	17	25	39	24	21	36	21	29	26,2
Uiergebreken	21	22	13	24	9	19	23	19	7	17,6
Benen/klauwen	5	9	9	2	8	4	2	9	13	6,9
Dood/noodslacht	1	8	9	12	3	5	8	11	7	6,5
Diversen	2	10	18	4	27	13	6	4	29	14,3

plaatsing, versleten uier, driespeen en uiergezondheid. Vorm en speenplaatsing zorgen voor 2% van de afvoer, de rest heeft betrekking op later ontstane afwijkingen aan het uier. Bij de afvoer vanwege benen en klauwen wordt minder dan 1% wegens klauwen afgevoerd, de overige 6% wordt toegeschreven aan afwijkingen aan de benen. In de groep dood/noodslachting is een kwart van de dieren kort na een stofwisselingsstoornis afgevoerd. De rest van de dieren in deze groep heeft, kort voordat ze werden afgevoerd, een wisselende ziektehistorie (spijsvertering, uierproblemen, verwondingen, geboortemoeilijkheden). In de groep diversen wordt tweederde als overtollig of wegens ouderdom afgevoerd. Omdat gezonde en goed producerende dieren ongeacht de leeftijd niet afgevoerd zullen worden is daar echter een andere reden dan de geregistreerde de werkelijke reden van afvoer.

Afvoerleeftijd vijf jaar

De gemiddelde leeftijd bij afvoer is 5 jaar met een variatie over bedrijven van 4,08 tot 5,04 jaar. De gemiddelde leeftijd bij afkalven van de melkveestapel op de bedrijven over de laatste 5 jaar varieert 6 maanden, en wel van 3 jaar en 10 maanden tot 4 jaar en 4 maanden. Bij afvoer vanwege productie is de gemiddelde leeftijd bij afvoer 4,01 jaar, bij afvoer wegens uiergebreken en been/klauwproblemen ligt de gemiddelde leeftijd op ruim 5 jaar en 6 maanden. Hierbij speelt slijtage reeds een rol. Ruim 27% van de afvoer bestaat uit vaarzen, bijna 18% is tweede kalfskoe. Bij de vaarzen is de voornaamste reden van afvoer een tegenvallende productie (33%). De afvoer wegens slechte vruchtbaarheid van vaarzen is vergelijkbaar met die van de oudere koeien (28,5% van afvoer).

Gemiddeld 180 dagen na afkalven

Het tijdstip in de lactatie waarop de afvoer plaatsvindt varieert tussen de bedrijven van gemiddeld 156 dagen tot 239 dagen. De reden van afvoer speelt hierbij een grote rol. Bij afvoer wegens vruchtbaarheidsproblemen worden de dieren gemiddeld op 287 dagen na afkalven afgevoerd, bij productieredenen na gemiddeld 156 dagen en bij uiergebreken na 131 dagen. Gemiddeld vindt afvoer plaats op ruim 180 dagen na afkalven. In figuur 1 is het tijdstip van afvoer in dagen na afkalven weergegeven voor vruchtbaarheid, productie en uier- en beengebreen. Daaruit blijkt dat de afvoer wegens vruchtbaarheid de top bereikt in de 8e t/m 10e maand na afkalven terwijl de afvoer wegens productie en uiergebreken vroeger plaatsvindt met een piek in de eerste maand na afkalven. Een aantal "gezonde dieren" wordt na droogzetten soms nog enige tijd aangehouden ter verbetering van de conditie voordat ze worden afgezet.

Lactatiewaarde en inseminaties afgevoerde dieren

In tabel 2 is de lactatiewaarde en het aantal inseminaties van de afgevoerde dieren in de lactatie voorafgaand aan die van de lactatie van afvoer (lw van gefiatteerde lijst) en in de lactatie van afvoer (lw van laatste melkcontrole voor afvoer) vermeld. Doordat niet van alle dieren de gegevens van de voorgaande lactatie bekend zijn en door het ontbreken van de pinken in de productiegoegevens komen de aantallen niet overeen met het totaal in tabel 1 genoemde aantal afgevoerde dieren.

De lactatiewaarde van de koeien die wegens productie worden afgevoerd is gemiddeld 8 punten

Tabel 2 Laatste en voorafgaande lactatiewaarde en aantal inseminaties afgevoerde dieren

Reden afvoer	Vorige lactatie	Afvoer-lactatie	Vorige lactatie	Afvoer-lactatie
	Lw	Lw	inseminaties	inseminaties
Vruchtbaarheid	99	98	1,8	2,9
Productie	89	86	1,6	1,8
Uiergebreken	99	95	1,8	1,8
Benen/klauwen	96	93	1,7	1,7
Dood/noodslacht	100	97	2,1	1,4
Diversen	96	95	1,8	2,0
Gemiddeld	97	94	1,8	2,4

lager dan het gemiddelde van alle afgevoerde dieren. Van deze groep koeien wordt 38% nog geïnsemineerd en heeft gemiddeld nog 1,8 inseminaties. Het aandeel geïnsemineerde dieren is aanzienlijk lager dan bij vruchtbaarheid (87%). De lactatiewaarde in de voorgaande lactatie van deze groep dieren was ook toen al 8 punten lager dan gemiddeld. Er kan dan ook een bewuste keuze gemaakt worden voor afvoeren van dieren. De lactatiewaarde van de wegens vruchtbaarheid afgevoerde dieren ligt 4 punten boven de totaal gemiddelde lactatiewaarde. Het aantal inseminaties in de lactatie waarin melkkoeien worden afgevoerd is alleen van de wegens vruchtbaarheid afgevoerde dieren aanzienlijk hoger dan het gemiddelde in de voorgaande lactatie. Deze groep dieren heeft ook de meeste kans op inseminaties omdat ze pas aan het eind van de lactatie worden afgevoerd.

Dieren met uier- en beengebreeken dalen in lactatiewaarde en worden voor een groot deel niet meer geïnsemineerd. Voor een deel omdat ze in het begin van de lactatie worden afgevoerd en voor een deel omdat ze bewust gustom worden gelaten.

Dat altijd de beste koeien dood gaan of voor noodslachting afgevoerd moeten worden, wordt op de proefbedrijven niet bevestigd. De lactatiewaarde van deze dieren in de voorgaande lactatie was het gemiddelde van alle dieren. Het is opvallend dat deze dieren in de voorgaande lactatie op meerdere bedrijven meer inseminaties nodig hadden dan de dieren in de andere groepen.

Ruim 9 procent van de afgevoerde dieren wordt drachtig afgevoerd. Meer dan de helft daarvan heeft een tegenvallende productie of uiergebreken.

60% in stalperiode

De melkkoeien worden gespreid over het jaar afgevoerd met de nadruk op de stalperiode. 60% van de totale afvoer vindt in de stalperiode plaats. Op de proefbedrijven wordt er naar gestreefd de vaarzen zoveel mogelijk in de stalperiode te laten afkalven. De uitstoot van melkkoeien vindt voor het merendeel dan ook in die periode plaats. Dezelfde verdeling is ook terug te vinden bij afvoer om redenen van vruchtbaarheid, productie en uiergebreken. Bij afvoer voor benen en klauwen is de verhouding ongeveer 50% in zowel stal- als weideperiode. In tabel 3 is aangegeven hoe het afvoerpatroon over het jaar verloopt.

Conclusie

Jaarlijks wordt ca. 34% van de aanwezige melkkoeien afgevoerd bij een gemiddelde leeftijd van 5 jaar (3 lactaties). Vaak zijn er meerdere factoren die bepalen hoeveel en welke dieren afgevoerd worden. De belangrijkste redenen voor afvoer zijn vruchtbaarheid en productie. Het aandeel vaarzen in de totale aanvoer is 27% met als belangrijkste reden een tegenvallende productie. Bewust en vroegtijdig selecteren van af te voeren dieren kan het aantal inseminaties en de arbeid daarom beperken.

Tabel 3 Afvoer in procenten in de stalperiode

Afvoerredenen	Afvoer (%)
Vruchtbaarheid	58,8
Productie	60,4
Uier	63,2
Benen	52,2
Dood/noodslacht	61,9
Totaal	60,4